

„GÁLOSIT KERESEM”

SZIRMAI KÁROLY

Sík Bácska nehéz, fekete ugara szülte és nevelte, lecsapolt ősmocsarakon hizlalt drága televény, de a bácskai puszták őszi vihara hajszolta vándorútra, mint hazátlan, bitang, száraz ördögszekeret. Sírját ne keressed, aligha találnál rá, s nemsokára úgylis olyan elhagyott és jeltelen lesz, mint az országutak többi csavargójáé.

Sem barátom nem volt, sem összejáró ismerősöm, csak annyi közünk volt egymáshoz, hogy ugyanabban a faluban születtünk s mindketten tollforgatók lettünk. Szomorú közösség.

Sohasem kerestem, hogy összeemelegedjem vele, nevét nem akartam gomblyukamba tűzni, mit is kezdhettem vele, miről is beszélgethettünk volna egymással? Én az egyik parton, ő a másikon — a végtelen tenger közöttünk. Jaj, de nehéz lett volna rajta átkelni! Csak a halál fekete alvilági folyója mosott bennünket össze.

Néhány szomorú, kivert ember mesélte a csavargók országútján, hogy Gálosi haldoklik. Az arra kószáló szél fölkapta a hírt, elnyargalt vele, s egy késő őszi délután bekopogtatott magányos otthonom ablakán.

— Ki az, mit akar? — kérdeztem, az egyik ablakszárnyat kinyitva, és kitekintettem az üres utcára.

— Gálosi haldoklik — sírta be a szél, és tovább nyargalt.

— Gálosi haldoklik — sírták utána a hulldogáló falevelek.

— Gálosi haldoklik — ismételtem szomorúan.

Csak azután gondolkoztam el rajta, miért fáj ez nekem, mikor az életben semmi közünk sem volt egymáshoz.

Nem tudtam otthon maradni. A fogashoz léptem, fölvettem őszi kabátomat, s az ajtó felé indultam. Elmegyek és meglátogatom — hártározom el magamban. — Elköszönök tőle, mielőtt végképpen elmegy. Ennyivel tartozom neki, mint szerencsétlen sorstársamnak.

A falu ütött-kopott, legszélső házába kopogtattam be. Annak vén gazdája ugyanis valami retyerutyája volt. Nyílt is mindjárt az ablak s egy rogyant hátú öregember fáradt mordulással kérdezte:

— Kit tetszik keresni?

— Gálosit — válaszoltam.

— Már rég nem lakik itt. A szőlők közt találja. Az első csőszkunyhóban — döcögtette az öreg göröngyös szavait, s vastag ujjával mutatta az irányt.

Megköszöntem, és nekivágtam a poros dűlőútnak. Majd tengődő mezőkön ballagtam végig, míg a szőlőkhöz értem. Minthogy már leszüreteltek, sehol egyetlen lélek. Csak a hírt hozó szél jajongott bús, őszi sirályként, s nyargalt tova a kihalt, végtelen puszták felé. Rajta kívül senkinek se fájt, hogy Gálosi elmegy. Senki se siratta az országutak magára maradt csavargóját.

Fáradtan álltam meg a tépett, megcsupált, megbarnult csőszkunyhó előtt. Lehangoztam a rajtam erőn.

— Gálosi, Gálosi, hát neked is csak ennyi jutott? Te is itt heversz üresen, mint a leszüretelt tőkék — gondoltam, majd kitámasztottam a félig behúzott, rozoga deszkaajtót és beléptem. A félhomályban besett, ráncbarázdálta, megbarnult arccal ott hevert Gálosi.

Odaültem melléje a nyomorúságos deszkaheverőre, melyet valamely könyörületes emberkéz fehér kukoricahánccsal szórt föl.

— Eljöttem hozzád, mert hallottam, hogy a végét járod — szóltam hozzá. — Ne haragudj, hogy előbb nem jöttem, de csak ma értesültem róla.

— Csak ma? Pedig úgy vártalak. Mert a többiek, akiket cimboráimnak tartottam, nem jöttek el.

— A halál küszöbén a cimborák nem sietnek a látogatással.

— De én még élek, s máris elfelejtettek.

— Mint mindenkit, aki odaér, ahol te tartasz.

— Ti is az életben úgy elmentetek mellettem...

— Bocsáss meg, de annyira más utakon jártunk.

— Agyonhallgattatok, szántsándékkal nem vettetek rólam tudomást.

— Mert a te utadra még a régi békevilág szórt virágokat. Könnyen tépdeshetted, szórhattad, tékozolhattad. S akiknek szántad, szívesen vették, fogadták.

— Szívesen. S hogy várták! — lelkesült föl a hangja.

— A cigányt is várták.

— De én barátjuk voltam.

— Csak velük szórakozó, mulató, dőzsölő, dorbézoló cimborájuk, amíg kedvükre való virágot tudtál tépni az országúton, amíg szívük húrjain játszottál. De az útszéli virágok lassan elfogytak, *s te egyedül maradtál.*

— Egyedül — ejtette le Gálosi fáradtan a hangját.

— Egyedül. Mert mindenedet odaadtad, elszórtad, eltékoztad, s magadnak még egy szál virágot sem hagytál, amit szívedre tűzhetnél, mielőtt elmegy. Igen, mindenedet elszórtad, s ők semmivel fizettek. A cigányt megfizették, de neked nem járt fizetség. Étetl és italt raktak eléd, hogy velük egyél, igyál, dorbézoljál, de szemükben csak cimborá, kedvderítő asztaltárs maradtál, s nem megbecsülést érdemlő író, akit, amikor mindenéből kifogyott, ott hagytak, sorsára bíztak, így lett belőled otthontalan országút-csavargó.

— Miért nem nyújtottatok kezet, miért hagytatok magamra?

— Mert nem tudtál volna velünk tartani, a mi országutunkon hiába kerestél volna virágot.

— Ha kezet nyújtotok, talán a virágról is lemondtam volna.

— Ezt most mondod, amikor az országút már amúgy sem tartogat semmit számodra. De azért ne sajnáld, hogy nem jöttél velünk, mert

legalább a magad életét élted, míg mi még azt sem tehetjük, s nálad is szegényebbek vagyunk.

— Hogy érted ezt?

— Nekünk még magunkat is el kell felejtenünk, mert a világ lelkiismerete vagyunk. Ha örülni szeretnénk, nem tehetjük, mert milliók szenvednek, s komoran hallgató, sűrű sorokban nehéz gyászlobogókat kell cipelnünk. Ha halottaink temetésére szeretnénk harangozni, a jajkiáltás nagyharangját kell félrevernünk, hogy a kábulatba süppedt világ valóságának megsemmisüléssel fenyegető tudatára ébredjen. Igen, el kell magunkat felejtenünk, hogy milliók nevében szólhassunk, kiálthassunk, s az egész világ meghallhassa.

— Nagyon messzi utakon jártok — mondta csendesen.

— Mégsem oly messze, hogy a halál össze ne mossa útjainkat.

— A halál... — akart még valamit mondani, de a kikiváncozó szó beletört szaggató, fullasztó, egész testét megrázó köhögésébe, míg feje erőtlenül hátra nem hanyatlott.

— Gálosi, mit kívánsz, mivel segíthetnék? — kérdeztem részvétellel hozzáhajolva.

Hogy hallotta-e még, nem tudom, de valamivel később rám nyitotta megtört szemét.

— Kár... — hagyta el a szófoszlány ajakát. Utána, mint valami sötét kapu, tátva maradt a szája, s szeme üvegesen meredt reám.

*

Később elhagytam a megcsupált nádkunyhót, de rozoga ajtaját tárva hagytam, hadd süvítsen be a bácskai puszták nyargaló őszi szele a halotthoz, aki együtt járta vele a hontalan csavargók országútját.